

תפיסת חינוך כמפת דרכים

העיוורים והפיל

היה היה פעם כפר הודי, שכל התושבים בו היו עיוורים. יום אחד הלכו לטייל שישה אנשים מהכפר, בדרך פגשו איש רוכב על פיל. האנשים שמעו בעבר על פילים, אך מעולם לא התקרבו לבעל חיים כזה, עכשיו ביקשו מהרוכב להרשות להם לגעת בחיה האדירה. הם רצו לחזור לכפר ולספר לכולם איך נראה פיל. הרוכב הסכים והוביל כל אחד מששת האנשים לחלק אחר בגופו של הפיל. העיוורים נגעו בחיה וליטפו אותה עד שידעו איך נראה פיל. הם חזרו לכפר נרגשים כדי לספר על חוויותיהם. אנשי הכפר התאספו סביבם לשמוע על הפיל. האיש הראשון, שמישש את החזה של הפיל, אמר: "הפיל הוא כמו קיר גדול ועבה!" "שטויות", אמר האיש השני, שנגע בחטים של הפיל, "הפיל קצר למדי ומעוגל. הוא חלק מאוד וחד. לא הייתי משווה פיל לקיר אלא לחנית!" האיש השלישי, שנגע באוזנו של הפיל, לא הסכים לדבריהם ואמר: "הפיל אינו דומה כלל לקיר או לחנית, הוא דומה לעלה ענק עשוי משיח צמר עבה. הוא זז כשנוגעים בו." "לא נכון!" אמר הרביעי, אשר ליטף את החדק, "אומר לכם איך נראה הפיל – הוא דומה לנחש ענקי!" החמישי הביע התנגדות נמרצת. הוא נגע באחת מרגלי הפיל וסיכם: "הפיל עגול ועבה כמו עץ." העיוור השישי, שניתן לו לרכוב על גבו של הפיל, מחה: "האם אף אחד מכם אינו יכול לתאר נכונה את הפיל! הרי הוא כמו הר ענק מתנווד מצד לצד!" ועד עצם היום הזה העיוורים ממשיכים להתווכח, ואף אחד בכפר אינו יודע איך נראה הפיל.

(סיפור שם ה'ר')

האירוע המיוחס לאציל הונגרי בשם אלברט סנט-ג'ורטי, נכתב כפואמה ע"י הולוב (1970) והתרחש במהלך אימונים צבאיים בשווייץ.

סגן צעיר של יחידה הונגרית קטנה שלח בהרים האלפים כיתת סיור אל שממת הקרח. השלג התחיל לרדת מיד, נמשך יומיים והכיתה לא חזרה.

הסגן סבל וחשש ששלח את אנשיו אל מותם. אבל ביום השלישי הכיתה חזרה. איפה היו? איך מצאו את דרכם חזרה?

כן, הם אמרו, היינו בטוחים שאנחנו אבודים וחיכינו לסופנו. אך אז, אחד מאתנו מצא מפה בכיסו. הקמנו מחנה, חיכינו עד ששככה הסערה ואז בעזרת המפה זיהינו את מקומנו והנה אנחנו כאן.

הסגן שאל את המפה והעיף בה מבט בוחן וגילה לתדהמתו שזו לא הייתה מפה של האלפים אלא של הפירנאים.

(קרה וייק)

מֶלֶךְ אֶחָד שֶׁהָיָה לוֹ פֶּרֶדָּס נָאָה וְהָיוּ בוֹ פְּרוֹת נְאִים, וְהוֹשִׁיב בוֹ שְׁנֵי שׁוֹמְרִים: אֶחָד חֹגֵר (=שָׂאִינוּ יָלַל לְלֶכֶת) וְאֶחָד סוֹמֵא (=עוֹר).

אָמַר הַחֹגֵר לַסּוֹמֵא: "פְּרוֹת נְאִים אֵינִי רוֹאֶה בַּפֶּרֶדָּס - בָּא, הִרְכִּיבֵנִי עָלֶיךָ. נִכְנֵס אֶל הַפֶּרֶדָּס, נִבְיֵא לָנוּ פְּרוֹת וְנֹאכַל מֵהֶם."

רָכַב הַחֹגֵר עַל גִּבִּי הַסּוֹמֵא, הִבִּיאוּ אֶת הַפְּרוֹת וְאָכְלוּם.

יוֹם אֶחָד בָּא בֶּעַל הַפֶּרֶדָּס; אָמַר לָהֶם: "הֵיכֵן הַפְּרוֹת הַיְּפִים?"

אָמַר לוֹ הַחֹגֵר: "לֹא אֵינִי לֹקְחָתִי אֶת הַפְּרוֹת - הָאֵם יֵשׁ לִי רִגְלִים לְהֵלֵךְ

בָּהֶן? לֹא יִלְתִּי לְהִבְיֵא אוֹתָם מִן הַפֶּרֶדָּס!"

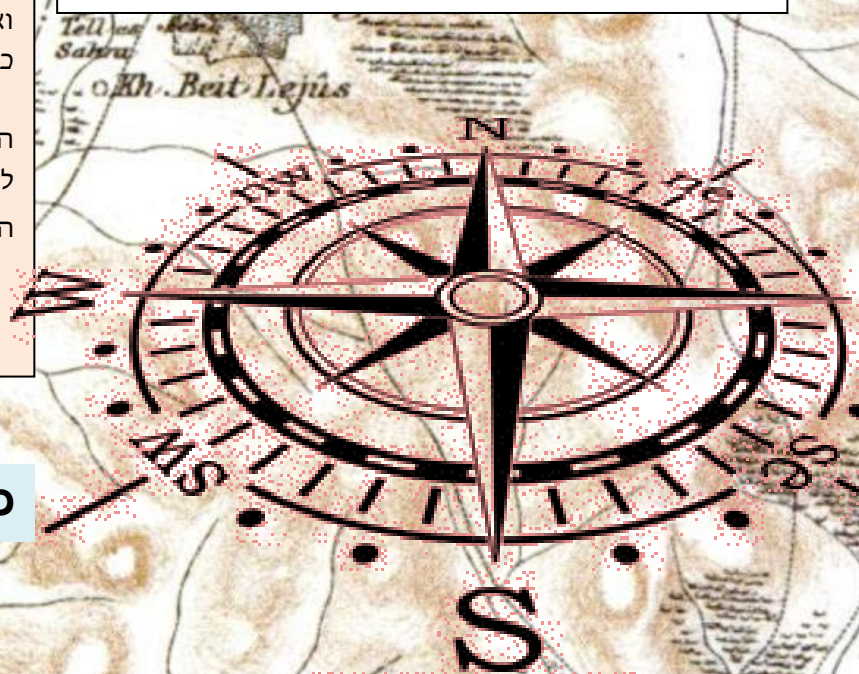
אָמַר לוֹ הַסּוֹמֵא: "לֹא אֵינִי לֹקְחָתִי אֶת הַפְּרוֹת - הָאֵם יֵשׁ לִי עֵינַיִם

לִרְאוֹת! כִּיצַד אֶרְאֶה אֶת הַפְּרוֹת?"

מָה עָשָׂה בֶּעַל הַפֶּרֶדָּס? הִרְכִּיב אֶת הַחֹגֵר עַל גִּבִּי הַסּוֹמֵא, וְשָׁפַט אוֹתָם

כָּאֵלוּ אָדָם אֶחָד הֵם...

(הַלֵּל סִי תַלְמוּד בַּבְלִי מִסֵּכַת סִנְדְרִין, דָּף 3"א עמוד ב')

על דרך יפו

מילים ולחן: אהוד בנאי

על דרך יפו לפנות בוקר דהרנו ארבעה פרשים
הבוס הצ'יף הטורבדור והדוכס במסע מחקר חשאי
קיבלנו מפה עתיקה ומצפן מסנדרלר ארמני עיוור וזקן
יצאנו לרחובות להרכיב תרכובות להחיות נפשות.
מעיר לעיר חולפים כמו שמועה עם נהג מתולתל וכנפיים
בדרכנו לשחרר את השושנה להשיב את הטעם למים
לא ביקשנו כבוד לא ממון וגם לא את שמנו בעיתון
לצער העולם ביקשנו תרופה
לעצור את המגיפה .

הבוס חזר מצלילה עמוקה הצ'יף הדליק לו מקטרת
הדוכס היה חולה אהבה הטורבדור בא מארץ אחרת
כל אחד דיבר שפה זרה אך הייתה מטרה משותפת :
להחזיר את הכוונה למקום אליו היא שייכת.

למה יש צורך בתפיסה?

אנו מבקשים לראות בתקופת ההתחנכות חלון הזדמנויות קצר בו ניתן לייצר מהפך בעולמם של המתחנכים - תהליך חינוכי משמעותי שיצליח להעבירם ממצב נתון למציאות חדשה וטובה יותר. המעבר אותו אנו מבקשים לחולל בעולמו של הילד, במסגרת זמן כה קצר ומוגבל, לפעמים נתפס כלא-פחות מפלאי. תהליך כזה לא יקרה באופן עצמאי אלא דורש תכנון מושכל ומודע, וגם אז לצערנו לא ניתן להבטיח הצלחה.

קהילות חינוך רבות לא מקדישות מספיק מחשבה למיפוי תמונת המצב של אוכלוסיית החניכים המתחדשת מידי תקופה או שאינן מקדישות מאמץ בהגדרת היעדים שאליו הן מבקשות להצמיחם. אין כוונתנו ליעדים המצטמצמים לציוני בגרות מדידים או לאחוזי גיוס כאלה ואחרים, כי אם ליעדים הקשורים לדמותו של החניך כאדם בוגר על מכלול מאפייניו. **בהיעדר הגדרה של נקודת המוצא שממנה יוצאים לדרך ונקודת הסיום אליה שואפים – בלתי אפשרי לתכנן תהליך חינוכי מושכל.**

יתרה מזו – אל מול הטרוגניות החניכים, הצרכים המשתנים מילד לילד והאינטנסיביות שמאפיינת את השדה החינוכי – קשה עד מאד לייצר שיטתיות ולכן רובנו מסתמכים על אינטואיציה ו'טובת הילד'. חינוך אינטואיטיבי הוא דבר מבורך ברמה האישית-משפחתית, אך כאשר מנהלים קהילת חינוך עם עשרות עד מאות חניכים, קשה מאד לקבוע מהי טובת הילד ומורכב להסתמך על חושים, 'רצון טוב' ותחושות בטן בלבד, בטח ובטח כאשר לכל מחנך (חבר צוות) יש אינטואיציה שונה וראייה אחרת של התהליך הנכון.

נוסף על כך, ישנה מגמה מתחזקת שבה מנהלים ניצבים מידי שנה מול היצע אדיר ומתחלף של תכניות חינוך וספקים חיצוניים (עמותות שונות המפעילות תוכניות חינוך), לצד "נושאים שנתיים" המוכתבים על-ידי משרד החינוך. הקפיצות מנושא לנושא ו"סופרמרקט התכניות" מייצרים מציאות יומיומית חסרת רציונאל סדור והצוות החינוכי אינו מצליח לפענח כיצד כלל הפעולות משתלבות יחד ומקדמות את התהליך החינוכי שלשמו התכנסו.

על-כן אימוץ תפיסת חינוך מלכדת שתסייע להבנות תהליך חינוכי-טיפול שלם הכרחית לקהילה הרוצה להעביר את חניכיה תהליך משמעותי של צמיחה. רק מתוך תפיסה מלכדת, יוכלו להיגזר הפעולות והתוכניות השונות שנדרשות לקידום החניכים מהמקום בו הם נמצאים למקום אליו הקהילה שואפת להובילם.